

Kyrkan som fristad

Ekumeniska rådet i Finlands publikationer
LXXXIII

Kyrkan som fristad

Ekumeniska rådet i Finland

2007

REDAKTÖR

Sari Kuvaja, kommunikationsplanerare, redaktör

ARBETSGRUPP

Jan Edström, TM, baptistpastor, utbildare vid Kyrkans utlandshjälp

Ville Hoikkala, JM, praktiserande jurist

Marja-Liisa Laihia, FM, sekreterare för lutherska kyrkans invandrararbete

Sanna Ylä-Jussila, TM, luthersk pastor, projektsekreterare vid Ekumeniska rådet i Finland

Översättning: Jan Edström

Originalet: *Kirkko turvapaikkana*

PÄRMBILD

Jesus tvättar sina lärjungars fötter. Staro Nagoritsano klostret, Makedonien (*Bild: Johannes Karhusaari*).

ISBN 978-952-9529-43-8

ISSN 0784-350X

Ekumeniska rådets publikationer LXXXIII

Helsingfors 2007

Bön om kärlekens gärningar

Barmhärtige Herre, låt mig få utföra kärlekens gärningar, så att jag gör mitt bästa för att uppfylla din vilja, vandra vid de lidandes sida, ge råd åt de vilsna, hjälpa de fattiga, ta hand om dem som lider brist, trösta de sorgsna, uppmuntra de nerslagna, torka de gråtandes tårar och förlåta mina fiender. Genom din käre Son, Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

*Mikael Agricolas bönbok
(bearb. Juhani Holma, övers. Catharina Östman)*

Så här bemöter du en skyddssökande

1. När en skyddssökande kommer till en församling, kyrka, ett lägergård eller kloster, ta vänligt emot henne och se till hennes omedelbara behov.
2. Håll dig lugn.
3. Om personen är upprörd eller i panik, lugna henne.
4. Om språket är ett problem, kalla på någon som kan hjälpa till att reda ut vad saken gäller. Också missionärer med sina språkkunskaper kan hjälpa till. Kom ihåg betydelsen av vänlighet och den ordlösa kommunikationen.
5. Ta kontakt med församlingens diakoniarbetare, diakonidelegation, någon person som ansvarar för invandrarfrågor, kyrkoherden eller en ledande pastor.
6. Börja med att klargöra den skyddssökandes situation.
7. Be att få se alla dokument som rör personens asylansökan och andra dokument som kan ha betydelse i sammanhanget. Om personen inte har tillgång till alla dokument, be henne begära dem från den jurist eller den person som handhar hennes ärende. Kom ihåg att visa diskretion, uppgifterna är känsliga!
8. Förhandla med experter, särskilt med någon jurist som kan flyktingrätt.
9. Gå igenom handlingarna tillsammans med personen. Tolkningshjälp kan fås genom någon missionsorganisation.
10. ”Sov på saken” i lugn och ro så att du hinner bilda dig en helhetsuppfattning om situationen.

-
11. Ta i beaktande personens mentala situation och hjälp henne att orka varje dag.
 12. Samtala om och diskutera tillsammans olika möjligheter, också möjligheten att frivilligt återvända till hemlandet.
 13. Tillsammans ansvarar ni för att ni orkar och har krafter kvar.
 14. Motarbeta den skyddssökandes eventuella fördomar och misstankar.
 15. Gör ingenting utan den skyddssökandes eget medgivande.
 16. Presentera er syn på saken och ge förslag på hur kyrkoasyl skulle kunna praktiseras till församlingens ledning, kyrkoherde eller församlingsråd, så att ett beslut kan fattas.
 17. Bilda ett nätverk av frivilliga som tar hand om personens boende och praktiska behov så länge personen befinner sig i församlingens lokaler.
 18. Förklara för den skyddssökande vad församlingens beslut innebär och för hur lång tid församlingen kan förbinda sig att erbjuda fristad och ekonomiskt understöd.
 19. Ta kontakt med den lokala polisen och meddela att församlingen har åtagit sig att försöka se till att personen ifråga får sin asylansökan och ansökan om uppehållstillstånd behandlad på nytt.
 20. Samla in uttalanden och allt eventuellt nytt bevismaterial tillsammans med den skyddssökande och dennas jurist.

Innehåll

Så här bemöter du en skyddssökande	4
Förord	7
1. Inledning.....	9
2. Kyrkans som fristad – praktiska principer	10
3. Hur erbjuder kyrkan skydd?	16
4. Kyrkornas praktiska erfarenheter	22
5. Världens flyktingsituation och asylsökande i Finland	26
6. Kontaktinformation	32

Förord

Flyktingskap är en viktig del i den ekumeniska rörelsens historia. Den kristna enhetstanken som fick sin början på missionsfälten och inom studentrörelsen har sedan hundra år tillbaka även påverkat teologins och diakonins områden. Det var med dessa ämnen som utgångspunkt som betydelsefulla konferenser under teman som *Faith and Order* och *Life and Work* ordnades och de ekumeniska pionjärerens iver började synas i kyrkornas undervisning och arbete. Ekumeniken tog ett stort steg framåt efter andra världskriget som hade förhindrat kyrkornas samarbetsförhandlingar att förverkligas. Efter kriget fick akademiska och kyrkopolitiska samtal träda tillbaka för en tid av konkreta åtgärder. Ett Europa som lagts i spillror utmanade kyrkorna att hjälpa skingrade flyktingar, evakuerade människor som förlorat allt samt krigs- och koncentrationslägerfångar. Genom praktiska åtgärder för att skydda de utsatta fördes kyrkorna in i den bistra verkligheten vilket samtidigt ledde fram till ett oundvikligt samarbete. Så småningom vågade kyrkorna ta försiktiga initiativ med tanke på försoningsbygge mellan fienderfolk och man vågade också se sig i spegeln gällande skulden till *holocaust*. Den europacentrerade ekumeniken blev aldrig sig lik efter att förhandlingarna kring lära och samarbete återupptogs. Den nöd som krig och orättvisor hade förorsakat tvingade kyrkorna till ett nytt förhållningssätt gentemot varandra, förändrade deras sätt att se på teologi och diakoni och påminde dem om att det kristna livet utgör en helhet.

Enligt Bibeln är relationen till främlingen ibland oss en relation till en människa, en annan person i Guds skapelse. Samtidigt är det en relation till Gud. Att tjäna sin nästa är inte en följd av en övertygelse utan en del av trons hemlighet, att möta Gud. I den skyddssökande medmänniskan står Kristus vid vår dörr, hos oss, beredd att möta oss. Nattvardens sakrament leder kyrkans medlemmar till medmänniskans sakrament – att ta emot Kristus genom alla människor. Inget annat kan vara viktigare än detta trons mysterium. Stängda dörrar på grund av ekonomisk själviskhet, diskriminering på etniska grunder och kultu-

rellt främlingskap vittnar om något annat än om tron på Kristus. De är ett tecken på avgudadyrkan.

Jag tror att de människor som söker skydd i vårt land har något viktigt att ge oss lata finländska kristna. Vi behöver en flykting och asylsökande som är lämnad ensam, utlämnad till denna världs makthavare. Vi behöver medmänniskans sakrament. Vår nästa erbjuder oss möjlighet att vara medmänniskor och på nytt lära oss något av det allra viktigaste i vår kristna tro.

Heikki Huttunen
Generalsekreterare
Ekumeniska rådet i Finland

1. Inledning

Kyrkor och religiösa samfund har traditionellt erbjudit fysiskt och andligt skydd på olika sätt åt människor som förföljts. Med begreppet fristad eller kyrkoasyl avses numera situationer där en individ eller en familj vänder sig till kyrkan – i praktiken till en församling eller kristen gemenskap – för att söka skydd, hjälp och stöd efter att de fått ett negativt besked på sin asylansökan. Församlingarna tar alltså inte själva initiativet till att erbjuda skydd i sina lokaler. Att använda sig av kyrkliga lokaler är en extrem åtgärd i en situation då inga andra möjligheter står till buds och då en människa upplever sig hotad till livet.

Syftet med detta material är att ge församlingar och religiösa samfund bakgrundsinformation och hjälp att förbereda sig på situationer som kan leda fram till kyrkoasyl, samt praktiska anvisningar för att kunna sköta en sådan situation på ett ansvarsfullt sätt. Till kyrkoasylen hör vissa principer värda att ta i beaktande. Utgångspunkten är att om någon ber kyrkan om hjälp med hänvisning till livsfara så är församlingen skyldig att ta hennes nöd på allvar och hjälpa henne på alla sätt. Initiativet till kyrkoasyl tas alltid av den skyddssökande, inte av församlingen. Verksamheten strävar inte efter att motarbeta lag och ordning, utan efter att garantera en rättvis behandling av alla människor. Genom hjälpen strävar man efter att få till stånd en ny asylprocess, en ny och noggrann granskning av asylansökans grunder och användning av alla lagliga till buds stående medel vid behandlingen av ärendet. Församlingen eller samfundet kan erbjuda skydd och stöd åt den som hotas av avvisning eller utvisning under den tid då hennes fall tas upp till ny behandling. Den skyddssökandes religiösa bakgrund får inte påverka församlingens beslut. Församlingarna uppmanas till öppenhet under processen. Tanken är inte att människor skall gömmas undan, utan deras vistelseort skall vara känd av polisen. Däremot är det nödvändigt att under alla omständigheter slå vakt om den skyddssökandes integritet.

2. Kyrkan som fristad – praktiska principer

1) Vad är kyrkoasyl i praktiken?

Begreppen kyrkoasyl eller kyrkan som fristad baserar sig både på Bibelns auktoritet och på en historisk tradition. Bibelns undervisning om att älska sin nästa och stå upp för de svaga är mycket klar.

Kyrkoasyl är en fredlig metod att kräva rättvisa och nåd i en situation där lagen och dess uttolkning visat sig vara orättvisa och marginaliserande. Om myndigheterna hotar försätta den asylsökande i en situation där hon riskerar att frukta för sitt liv, kan församlingen visa sin kärlek genom att ge den skyddssökande skydd och föra hennes fall till myndigheternas kännedom, till exempel genom att skaffa fram mera information om den sökandes situation. Kyrkoasyl kan också övervägas när det handlar om människor som fruktar förlora frihet och hälsa. Med kyrkoasyl avses i denna publikation konkreta åtgärder för att inhysa skyddssökande i kyrkliga lokaler samt erbjudande av psykiskt och andligt stöd och skydd.

Kyrkoasyl har inget bindande juridiskt stöd. Dess auktoritet grundar sig på det moraliska beslutet hos den församling som erbjuder fristad. Beslutet att bevilja skydd grundar sig på en vilja att följa Guds lag och är alltså ett andligt beslut.

Initiativet till kyrkoasyl tas alltid av den skyddssökande. Att använda en kyrka som ett tillfälligt skydd innebär i praktiken en form av frivillig fångenskap och är därför inget lätt beslut. Personen som skyddas behöver mycket stöd och stark uppbackning av församlingen.

Att erbjuda fristad i kyrkan eller andra församlingslokaliteter är inte detsamma som att gömma undan. Om en person eller en familj göms undan kan deras sak inte behandlas effektivt. Därför lönar det sig att arbeta med ”öppna dörrar” så att myndigheterna vet var ifrågavarande

person befinner sig. Till kyrkoasylens utgångspunkter hör öppenhet och drivandet av den skyddssökandes sak.

Kyrkoasylens styrka grundar sig på moralen och kraften hos den lokala gemenskapen. Det lönar sig därför att grundligt diskutera beviljande av fristad i församlingen för att därefter kunna fatta ett gemensamt beslut. Beviljandet av fristad åt en skyddssökande bör aldrig vara ett beslut fattat av en enskild anställd, utan beslutet bör ha bredast möjliga stöd och förankring i församlingen. Bäst är det beslutet kan fattas av ett församlingsråd eller motsvarande organ. Tanken är att församlingen som *gemenskap* vädjar för att den skyddssökandes sak skall behandlas på nytt.

2) När bör man tillämpa kyrkoasyl?

Att bevilja kyrkoasyl är den *absolut sista utvägen* när alla andra möjligheter redan har använts.

Kyrkoasyl beviljas endast om minst ett av följande fyra villkor uppfylls:

- Den sökande har en välgrundad rädsla för att bli förföljd
- Ett allvarligt hot har riktats mot den sökandes liv eller familj
- Den sökandes asylprocess har hittills inte varit rättvis, eller
- Utredningen i anslutning till behandlingen av den sökandes asylansökan har varit bristfällig

Det är viktigt att man i församlingarna för principdiskussioner om fristad redan innan det uppstår en akut situation. Församlingen måste fatta ett gemensamt beslut om att bevilja kyrkoasyl så att den person det gäller har ett klart stöd av hela församlingen. En kartläggning av situationen görs bäst genom att man diskuterar med någon expert, givetvis med den skyddssökandes tillåtelse.

Behovet av fristad och en ny behandling av personens fall kan räcka flera veckor, månader, till och med år. Varje fall är annorlunda och

unik, därför bör församlingen fundera på huruvida man i vart och ett fall borde sätta upp en tidsgräns för hur länge kyrkan kan fungera som fristad. I situationer där väntan blir lång bör man aktivt kräva av myndigheterna att den sökandes ärende tas upp till behandling. Den som sökt skydd bör genast i början av kyrkoasynen informeras om de principer som man i församlingen gemensamt beslutat om. Man går tillsammans med varje skyddssökande igenom principerna och diskuterar vad det betyder konkret för henne. Den sökande måste också få reda på om och hur länge hon kan räkna med ekonomiskt understöd av församlingen.

3) Vilka utrymmen kan fungera som fristad?

Traditionellt har kyrkans sakrala utrymmen, gudstjänstlokalen, fungerat som fristäder. Kyrkor, kloster och moskéer har också använts för detta ändamål. Församlingen kan också anvisa andra platser som församlingscentra eller lägergårdar.

Det är bra att fråga den skyddssökande om hennes eget trossamfund och huruvida hon önskar komma i kontakt med en församling ur samma konfession.

Utrymmet som är ämnat för den skyddssökande måste vara tryggt och säkert. Man måste kunna tvätta sig, laga mat, sova och leva ett något så när normalt privatliv. Bildandet av en frivillig stödgrupp som sörjer för hennes uppehälle kan vara en viktig stödfunktion med tanke på den skyddssökandes välbefinnande.

4) Hur avslutas en fristadssituation?

Den skyddssökandes situation underlättas tillfälligt så snart hennes sak kommer upp till ny behandling och det inte längre finns något akut hot om avvisning. I bästa fall kan fristadssituationen avslutas med att personen får uppehållstillstånd och kan i lugn och ro börja inrätta sitt nya liv i samhället.

Det är emellertid möjligt att personens avvisning verkställs. En utlänning kan avvisas från Finland om hon befinner sig i landet utan vederbörligt tillstånd eller om hon är oförmögen att ta hand om sig själv. I allmänhet sker avvisningen redan vid ankomsten till landet. En utlänning kan avvisas från Finland redan vid gränsen om hon inte har de inresetillstånd som behövs. Hon kan också avvisas om hon vägrar uppge eller uppger felaktiga uppgifter vid passkontrollen. Man kan också besluta om avvisning om en utlänning som vill resa in i landet inte har ekonomiska tillgångar för att ta hand om sig själv eller om man på goda grunder kan anta att hon kommer att livnära sig på ett ohederligt sätt.

Också en utlänning som misstänks för grova brott eller som anses vara en fara för landets säkerhet kan bli avvisad.

Församlingen bör inte lämna den avvisningshotade ensam. Församlingen kan följa henne på vägen med bön och välsignelse. Församlingarnas anställda är yrkeskunniga medmänniskor och stödpersoner. Det lönar sig att via polisen ta reda på huruvida det är möjligt för en församlingsanställd att följa den som skall avvisas till flygplatsen. Dessutom kan man försöka ta reda på om någon representant för en lokal församling eller organisation kan ta emot den avvisade i mottagarlandet.

Fristadens bibliska grunder

Att lämna sitt eget land, flyktingskap antingen av egen vilja eller påtvingad flykt är kända företeelser i bibeln. Abraham och Sara begav sig på vandring till det land Gud hade lovat dem, detsamma gjorde Mose och hans folk. Israels folk växte under slaveri och tvångsarbete i Egypten. I Nya testamentet berättas hur Maria och Josef tvingades fly undan förföljare tillsammans med Jesusbarnet.

I Gamla testamentet uppmanar Gud israeliterna att grunda fristäder dit brottsmisstänkta kunde fly, och från vilka ingen hade rätt att hämta dem. Den som tog sin tillflykt till en fristad blev erbjuden rättegång och skydd från hämnare. Om den skyddssökande befanns skyldig till brottet blev han dömd enligt gängse lagar och blev alltså inte utlämnad till motparten.

Gamla testamentets lagstiftare försvarade flyktingens, främlingen och stamfrändernas grundrättigheter och varnade folket för att utnyttja andras nöd för egna syften. Orsakerna till flyktingskap i Bibeln var i stort sett desamma som idag: krig, svält, förföljelse och naturkatastrofer. Folket fick lära sig solidaritet och gemensamt ansvar. Om man tänker på kyrkoasyl utifrån nästankärlekens perspektiv är Bibelns undervisning alldeles klar. Både den gyllene regeln och det dubbla kärleksbudet uppmanar till kärlek till nästan. I Jesu tal och undervisning lyfts hela tiden fram omsorgen om medmänniskan. I Matteus evangelium beskriver Jesus yttersta domen på följande sätt:

Sedan skall kungen säga till dem som står till höger: 'Kom, ni som har fått min faders välsignelse, och överta det rike som har väntat er sedan världens skapelse. Jag var hungrig och ni gav mig att äta, jag var törstig och ni gav mig att dricka, jag var hemlös och ni tog hand om mig, jag var naken och ni gav mig kläder, jag var sjuk och ni såg till mig, jag satt i fängelse och ni besökte mig.' Då kommer de rättfärdiga att fråga: 'Herre, när såg vi dig hungrig och gav dig mat, eller törstig och gav dig att dricka? När såg vi dig hemlös och tog hand om dig eller naken och gav dig kläder? Och när såg vi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?' Kungen skall svara dem: 'Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig. (Matt.25:31–46).

Beviljandet av fristad innebär en moralisk utmaning. Att visa kärlek till nästan i extrema situationer, där den asylsökande hotas av avvisning, kan i vissa fall kräva civil olydnad, dvs. en överlagd vägran att följa lag och samtidigt ta konsekvenserna av detta beslut. Den kristna etiken går före om den hamnar i konflikt med gällande lagar i samhället. – *Man måste lyda Gud mer än människor*, konstateras i Apostlagärningarna 5:29.

Katolska kyrkans nya katekes tar klart ställning i frågan: – *Medborgare är i sitt samvete förpliktade att inte rätta sig efter samhällsmyndigheternas föreskrifter när dessa föreskrifter står i motsättning till den moraliska ordningen, människors grundläggande rättigheter som personer eller det som evangeliet lär. Vägran att lyda samhällets myndigheter när deras krav strider mot ett rätt samvete har sitt berättigande i skillnaden mellan att tjäna Gud och det politiska samhället.*

Lag och moral är inte synonyma, lagen är inte heller ett absolut mått på moral. Lagar är ofta mer konservativa än moral och moraluppfattning; de är ett resultat av mänskliga kompromisser. Moraluppfattningarna förändras i enlighet med människors värderingar. Ny kunskap, internationell interaktion och förändringar i samhällssituationen skapar också ett tryck på uppdateringen av lagar. En oföränderlig kärna i den kristna etiken är evangeliets kärlek till nästan, vars tolkning delvis förnyas i en ny och annorlunda kontext.

3. Hur erbjuder kyrkan fristad?

Initiativet att anhålla om fristad kommer alltid från den skyddssökande. Den skyddssökande kan känna sig tvingad att söka skydd hos en församling då hon fått ett negativt besked angående sitt uppehållstillstånd och/eller ett avvisningsbeslut från Utlänningsverket. Ifall församlingen besluter att bevilja fristad är syftet framför allt att skaffa mera tid för att kunna samla in ny och mer detaljerad information angående situationen i det land den skyddssökande kommer ifrån eller om andra faktorer som kan påverka den skyddssökandes situation.

När en skyddssökande tar sin tillflykt kyrkans lokaliteter, församlingens lägergård eller kloster bör personerna på platsen kontakta församlingens diakon eller den person som har hand om invandrarfrågor. Det är också skäl att informera kyrkoherden eller församlingens ledande pastor.

En person som söker skydd kan råka i panik och vara förtvivlad. I sådana situationer är det viktigt att personerna som tar emot henne själva kan förhålla sig lugnt till det som sker och samtidigt lugna den sökande.

Den person i församlingen som sköter ärendet rekommenderas att be den sökande om all tillgänglig dokumentation angående hennes asylprocess. Ifall den sökande själv inte har alla papper finns de sannolikt hos hennes jurist. Det är också annars viktigt att kontakta den sökandes jurist, eftersom juristen i allmänhet har en helhetsuppfattning om situationen. Särskilt viktigt är det att fråga juristen angående ny information om det land sökande kommer ifrån och om sökandes bindningar till Finland, eftersom ny information om fallet kan förändra situationen så att saken i bästa fall kan tas upp till ny behandling.

Den sökande har i allmänhet följande dokumentation:

- Polisens förhörsprotokoll för klargörande av identitet och färdrukt tillsammans med eventuella kompletteringar
- Utlänningsverkets förhörsprotokoll för utredande av grunderna för asylansökan
- Utlänningsverkets negativa beslut
- Överklagan av det negativa beslutet till Helsingfors förvaltningsdomstol
- Utlänningsverkets utlåtande angående överklagan
- Juristens svaromål på Utlänningsverkets utlåtande
- Kompletteringar och tilläggsutredningar
- Eventuellt negativt beslut från Helsingfors förvaltningsdomstol

Övriga handlingar som kan ha betydelse är:

- Material i anslutning till ansökan om uppehållstillstånd
- Studieintyg, intyg om familjeband, osv.
- Arbetsavtal, utlåtande om arbetstillstånd
- Den samlande familjemedlemmens uppehållstillstånd
- Eventuella negativa beslut och överklaganden av dessa

De personer i församlingen som sköter ärendet bör noggrant gå igenom handlingarna och reservera tillräckligt med tid för detta. Det lönar sig alltid att ta reda på saker som förefaller oklara av den sökande själv eller dennas jurist.

På Internet kan man få information om det land sökanden kommer ifrån. Man kan också få information via missionsorganisationer, nationella eller regionala kyrkliga, ekumeniska organisationer som Kyrkornas Världsråd, Lutherska Världsförbundet eller från kyrkorna själva. Goda engelskspråkiga hemsidor upprätthålls av Amnesty International www.amnesty.org och internationella mänskörätsorganisationen Humans Rights Watch www.hrw.org. USA:s utrikesministeriums mänskörättsrapporter finns på www.state.gov. På tyska finns värdefull information på www.asyl.net.

Med hjälp av sökmaskiner kan man hitta kontaktinformation till organisationer och partier i den sökandes hemland. Genom dem kan man begära information om situationen i landet. Det är viktigt att jämföra denna information med det som sägs i den sökandes dokument och det som den sökande själv berättar om sin och sitt hemlands situation.

Det är svårt både för myndigheter och för den som hjälper den sökande att bedöma behovet av asyl. Mycket bygger på antaganden: Vad skulle kunna hända den sökande om hon skulle avvisas till sitt hemland? Man talar alltså om saker som inte ännu hänt och som inte nödvändigtvis kommer att hända. Den skyddssökande upplever antagligen situationen mycket traumatisk och är rastlös. De som hjälper måste kunna hålla sig lugna och kritiska. Den sökande bör inte informeras om annat än sådant som är absolut säkert. Språksvårigheter, en kaotisk situation, stress och en ofta juridiskt komplicerad situation ökar risken för missförstånd. Det allvarliga i sakens natur leder till att också ofrivilligt åstadkomna besvikelser gör att alla lider.

När man i församlingen tar ställning till beviljandet av fristad och att inleda en hjälpprocess, är följande frågor speciellt viktiga:

1. Är den sökandes situation i hemlandet verkligen så allvarlig som hon själv påstår?
2. Är den sökandes berättelse trovärdig och följdriktig? Hur förhåller sig berättelsen till övriga händelser i landet?
3. Finns några som helst förutsättningar för sökanden att frivilligt återvända till hemlandet?
4. Har sökande möjlighet att få uppehållstillstånd på annat sätt än som flykting? Har hon till exempel make, barn, studieplats eller arbete i Finland? Är situationen så allvarlig att hon inte skulle kunna befinna sig i hemlandet under den tid – ca ett år – som en ny ansökan om uppehållstillstånd behandlas? Har hon möjlighet att få studieplats?
5. På vilka grunder har Utlänningsverket och Helsingfors förvaltningsdomstol förkastat ansökan? Vilka bevis behövs för grunder-

na för det negativa beslutet skulle kunna visas vara felaktiga?
Finns det tillgång till ytterligare information på någon punkt?

Hur informerar man om av fristad beviljats?

När församlingen fattat beslut om att bevilja fristad är det på sin plats att meddela om detta till den polismyndighet som sköter om avvísningar. Verkställande av avvísningar sköts av polismyndigheten på den ort där utlänningen bott när det negativa beslutet trätt i kraft. Ett protokoll från församlingsrådet eller annat beslutande organ i församlingen är tillräckligt. Bäst är det om beslutet med motiveringar kan förmedlas skriftligt och personligen, så att den ansvariga personen kan presentera sig för polisen. Samtidigt kan man diskutera situationen om det finns saker som behöver klargöras.

Polisen är endast verkställande myndighet gällande frågor om asyl och uppehållstillstånd och känner inte alltid orsakerna till varför asylansökan fått avslag. Undantaget är familjemedlemmar till person med finländskt medborgarskap. I deras fall är det den lokala polismyndigheten som tar ställning till hur familjebanden påverkar uppehållstillståndet.

Det underlättar ärendets behandling om informatören kommit överens med en jurist på förhand. Situationen kan vara ny också för polisen och man kan behöva kontakta en jurist för mera information. Informatören kan i värsta fall hamna i förhör misstänkt för brott. Det är viktigt att en jurist kan delta som medhjälpare vid ett förhör, eftersom situationen i vilket fall som helst är speciell och innebär en juridisk utmaning.

Man kan informera lokala media om kyrkoasylen, ifall man bedömer att publicitet kan vara till nytta för dem som beviljats fristad. Varje situation måste emellertid bedömas skilt för sig. Kontakt till media kan tas endast med tillstånd från dem som sökt skydd.

Är kyrkoasyl kriminellt?

A. Brott mot myndighet?

I strafflagens 16 kapitel stadgas om brott mot myndigheter. Sådana brott är motstånd mot tjänsteman, våldsamt motstånd mot tjänsteman, hindrande av tjänsteman och tredska mot polis.

Att använda kyrkan som fristad enligt anvisningarna i denna bok är inte motstånd mot eller hindrande av tjänsteman. Församlingsbor förgriper sig inte på tjänsteman. Verksamheten är inte heller hindrande av tjänsteman eftersom polisen från första början vet var den asylsökande befinner sig. Kyrkan har ingen specialställning i straffrättsligt hänseende och därför kan polisen när den önskar begära tillträde till församlingens lokaliteter och hämta den asylsökande.

Om man följer råden i denna bok gör man sig heller inte skyldig till tredska. I Strafflagens 16 kap 4 § kan en person dömas för tredska om hon underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en polisman för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller utförandet av ett uppdrag meddelar inom ramen för sina befogenheter.

Enligt Polislagens 45 § är varje 18 – 54 -åring skyldig att efter förmåga bistå polisen i letandet efter en person som befinner sig i livsfara, räddandet av en människas liv, hjälpanDET av en skadad samt i avvärjandet av betydande miljölägenhet eller egendomsskada.

Att bistå polisen i gripandet av utvisningshotade utlänningar eller sådana som gjort sig skyldiga till brott, räknas inte till allmänna medborgerliga plikter, utan hör endast till polisens uppgifter. Ifall polisen befäller de församlingsaktiva att gripa en person beviljats fristad och som uppehåller sig i kyrkans lokaler och föra personen ifråga till polisen, behöver en sådan order inte åtlydas eftersom den inte är lagstadgad. Att vägra lyda en sådan order är alltså inte tredska mot polis.

Polisen kan inom ramen för sina befogenheter inte heller ålägga t.ex. kyrkoherden eller kyrkvaktmästaren att avlägsna en person som beviljats fristad ur kyrkans lokaliteter. Ifall församlingens beslutande organ har fattat ett regelrätt beslut att använda kyrkan som fristad bryter den församlingsanställda mot sin tjänsteplikt om hon åtlyder en uppmaning av ovan nämnda slag.

B. Utlänningsförseelse och uppvigling till sådan?

När polisen börjar vidta åtgärder för att avvisa en utlänning, ålägger de i allmänhet utlänningen anmälningsskyldighet. Utlänningen skall vanligen anmäla sig 1–2 gånger i veckan till polisen. Medveten underlåtenhet av anmälningsskyldigheten är en utlänningsförseelse, som åtföljs av bötesstraff.

Enligt Strafflagens 5 kapitel 5 § kan den som uppsåtligen förmår någon till ett uppsåtligt brott eller ett straffbart försök till brottet i fråga dömas för anstiftan till brott såsom gärningsman.

Den väsentliga frågan är vad som i detta fall kan tänkas vara ”att uppsåtligen förmå någon”, dvs. vilken typ av kommunikation har förts mellan den sökande och församlingens beslutsfattare. Frågan är juridiskt sett intressant och föremål för olika tolkningar.

Man kan i teorin tolka detta så, att de personer som fattat beslut om att bevilja fristad åt en utlänning med anmälningsskyldighet skulle kunna dömas för uppvigling till utlänningsförseelse. Risken för detta är ytterst liten men bör tas i beaktande.

4. Kyrkornas praktiska erfarenheter

Kyrkoasyl eller kyrkan som fristad är mera känt i andra nordiska länder och i Centraleuropa än hos oss. I många länder har kyrkorna anpassat gamla principer och på basis av dessa utvecklade modeller som passar i dag. Där har församlingarna fått anvisningar om kyrkoasyl redan på förhand. I till exempel Norska kyrkan, Tyska evangeliska kyrkan, de nationella ekumeniska råden i Storbritannien och Irland har man tagit ställning till kyrkoasylens principer.

Nederländerna

En mänskörättsarbetsgrupp inom Ekumeniska rådet i Nederländerna gav redan 1982 ut en rapport om kyrkoasyl. Fristadssituationer uppstod både på grund av asylsökanden och personer, bl.a. flyktingar och immigranter, som befann sig i landet utan dokument och fastslagen status. Kyrkorna i staden Groningen erbjöd fristad åt familjer från Sri Lanka och Syrien, vilka kommit till landet på 1980-talet. Efter dessa händelser formades ett internationellt och ekumeniskt nätverk, INLIA, som erbjuder församlingar kunskap och stöd i praktiska situationer.

Tyskland

År 1994 grundades i Tyskland en ekumenisk organisation *Ökumenische Bundesarbeitsgemeinschaft Asyl in der Kirche* (BAG), som koordinerar verksamheten kring kyrkoasyl. BAG har utvecklats till ett mycket betydelsefullt nationellt nätverk av församlingar som är engagerade i verksamheten kring kyrkoasyl. Nätverket fungerar som informationskanal mellan församlingarna, ordnar utbildning och lyfter fram praxisen kring kyrkoasyl både i kyrkor och i media.

Tack vare församlingarnas verksamhet har många negativa asylbeslut blivit positiva.

Storbritannien

De första fallen av kyrkoasyl i Storbritannien uppstod 1985. Fallen har varit färre än i Nederländerna, däremot har många rönt stor uppmärksamhet. Församlingarna har fått skriftliga riktlinjer om kyrkoasyl. Organisationen *Churches' Commission for Racial Justice* har publicerat ett häfte med riktlinjer kallat *Sanctuary*, där kyrkoasylens bakgrund och praktik presenteras mycket grundligt.

Norge och Sverige

År 1993 erbjöd 150 församlingar i Norge kyrkoasyl till nästan etthundra utvisningshotade kosovoalbaner. Biskopsmötet för lutherska kyrkan i Norge tvingades reagera på situationen och gav ut riktlinjer till församlingar om hur de skulle handla i kyrkoasylsituationer. Som mest har 500–600 skyddssökande samtidigt befunnit sig i Norska kyrkans församlingars lokaliteter.

Kyrkoasylen är känd också i Sverige. Där har man fört en ingående diskussion om kristen civil olydnad, till vilken kyrkoasylen kan räknas. Den mest kända fristadssituationen uppstod i Alsike kloster nära Uppsala, där lutherska nunnor tog hand om ett stort antal flyktingar. Biskopen i Uppsala gav aktionen i klostret sitt starka stöd, vilket gav upphov till en offentlig debatt i frågan.

1993 föreslog Katolska kyrkan i Sverige att kyrkoasylen skulle erkännas också enligt lag, men regeringen gick inte med på förslaget. Senare samma år kränktes fristadsprincipen när polis gick in i Alsike kloster och deporterade många av dem som sökt skydd. Efter detta fall har det inte skett liknande kränkningar av kyrkoasylen.

Kyrkorna i Sverige inledde våren 2005 en brett upplagd påskkampanj (Påskupproret), med vars hjälp man vädjade om att de tusentals människor som befinner sig i landet utan uppehållstillstånd skulle beviljas full amnesti. Vid samma tidpunkt gömde många medlemmar i Sveriges kyrkor människor i sina hem. Resultatet av kampanjen blev att utlänningslagen fick en mildare utformning och cirka 10 000 personer fick uppehållstillstånd. Mera information om saken finns hos Sveriges Kristna Råd, www.skr.org.

Med hjälp av kyrkoasyl har man nått betydelsefulla resultat på olika håll i världen. I många dokument har uppdagats översättningsfel och missförstånd i tolkningar har kunnat rättas till tack vare kyrkornas aktivitet. Människor som fruktat för sitt liv och sin säkerhet har kunnat få positiva beslut på sin asylansökan och tusentals arbetstagare utan uppehållstillstånd har kunnat få laglig status. Praktiskt arbete och försvar av människors rättigheter och säkerhet, har stärkt och förnyat församlingarna trots att det inneburit mycket hårt arbete.

Kyrkoasylens historiska bakgrund

Principen bakom kyrkoasyl är mycket gammal. Den grundar sig på tanken att den religiösa gemenskapens plats för gudstjänstfirande är helig och lyder under Guds herravälde. Enligt kyrkoasylen har den världsliga makten har inga maktbefogenheter i det sakrala utrymmet.

I Gamla testamentet utgör templet en trygg plats. Genom den kristna tron har traditionen om det sakrala utrymmet eller kyrkan som fristad kommit in i den europeiska kulturen och tidig västlig rättspraxis. Också kloster har under gångna århundraden erbjudit skydd åt förföljda människor inom sina murar.

Kyrkoasyl blev vanligare i Europa i samband med judeförföljelserna under andra världskriget. Då var det emellertid inte fråga om en öppen form av kyrkoasyl, eftersom judar gömdes undan nazisternas förföljelse. Kyrkoasyl i modern mening blev aktuellt i många europeiska länder på 1970-talet på initiativ av asylsökande och dokumentlösa migranter. Rötterna till den praktiska fristadsverksamheten kan sökas i USA, dit många utvandrare från inbördeskrigsdrabbade länder i Centralamerika sökte sig i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet.

Nordisk rättspraxis känner till det gamla begreppet kyrkofrid, som inbegriper en förståelse av kyrkorummets helighet. Hävdvunnen nordisk rätt ansåg brott mot kyrkofriden vara en allvarlig förseelse. Kyrkofridstraditionen i Danmark har anpassats också till dagens situation då asylsökande begärt skydd av någon församling.

5. Flyktingsituationen i världen och asylsökande i Finland

Flykting är en person som åtnjuter internationellt beskydd utanför sitt hemland. Hon har tvingats lämna sitt hemland på grund av mänskörättskränkningar, krig, oroligheter eller liknande. För närvarande beräknas antalet flyktingar i världen till ca 19 miljoner och de kommer bl.a. från Afghanistan, Burundi, Demokratiska republiken Kongo, Somalia, Sudan och Palestina.

Internflykting är en person tvingats lämna sitt hem, men inte sitt hemland. Internflyktingarnas antal beräknas uppgå till ca 25 miljoner, de flesta finns i Sudan, Demokratiska republiken Kongo, Colombia, Uganda, Irak och Algeriet.

The International Organization for Migrationin (IOM) beräknar att det i världen fanns ca 191 miljoner utvandrare, vilket är tre procent av hela världens befolkning. I Europa beräknas det finnas 7–8 miljoner papperslösa migranter.

EU:s medlemsstater har strävat efter att skapa en gemensam praxis gällande invandrare och flyktingar. Praxis gällande behandlingen av asylsökande harmoniserades mellan EU-länderna 2004. Vid EU-toppmötet 1999 i Tammerfors kom medlemsstaterna överens om att EU:s flyktingpolitik grundar sig på en fullständig och inkluderande tolkning av Genèvekonventionen om flyktingar, dock så, att ingen sänds tillbaka om man kan anta att personen i fråga blir utsatt för förföljelse i hemlandet.

Behandlingen av asylsökande varierar dock fortfarande mellan länderna. Generellt kan man säga att situationen har stramats åt och de asylsökandes ställning blivit svagare. Det internationella skyddssystemet är i kris.

Enligt Genèvekonventionen om flyktingars rättsliga ställning som undertecknades av FN 1951 och tilläggsprotokollet som godkändes 1966 är en flykting en person som ”flytt sitt land med anledning av en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning, som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet.”

Trots att definitionen på politiskt flyktingskap ännu är aktuell är det många andra skäl som lämnas utanför, men som ändå utgör orsaker till varför människor tvingas lämna sina hem. Många människor flyr undan hungersnöd, krig eller naturkatastrofer, men kan inte beviljas asyl i andra länder, eftersom de inte uppfyller kriterierna för flyktingskap.

Asylsökande i Finland

Enligt preliminär statistik från Utlänningsverket i januari 2007 sökte 2 316 personer om asyl i Finland 2006. Antalet är 35 % mindre än 2005 då 3 574 personer sökte om asyl.

År 2006 kom flest asylsökande från Bulgarien, Irak, Serbien och Montenegro, Ryssland och Vitryssland. I många andra länder i Europa var antalet asylsökande betydligt större. I Sverige sökte till exempel 23 161 personer om asyl år 2004 och i Norge 7 945 personer. I hela Europa sökte 374 000 personer om asyl 2005.

Asylsökande och beslut i Finland 2000–2006.

(Källa: Utlänningsverket)

År	Sökande	Positiva beslut				Negativa beslut	Förfallna
		A	B	C	Sammanlagt		
2002	3 443	14	250	327	591	2 312	431
2003	3 221	7	142	345	494	2 443	383
2004	3 861	29	206	565	800	3 418	546
2005	3 574	12	141	444	597	2 472	370
2006	2 324	38	85	495	618	1 481	287

A Asyl

B Uppehållstillstånd p g a behov av skydd

C Uppehållstillstånd av andra skäl

Under året uppskötts behandlingen och besluten rörande några aktuella fall till följande år. År 2006 var den genomsnittliga behandlingstiden vid normalt förfarande ca 212 dygn och vid ett snabbare förfarande 63 dygn.

Förutom asylsökande tar Finland årligen emot flyktingar enligt den kvot man kommit överens om med FN:s flyktingkommission. Finlands flyktingkvot har sedan många år varit 750 personer per år. Dessutom tar Finland emot flyktingar enligt principen om familjeåterförening. En i Finland bosatt flykting kan få nära anhöriga, make/maka och minderåriga barn till sig. Genom familjeåterföreningen kommer årligen 200–400 personer till landet. Sammanlagt har det under de senaste åren kommit under 2 000 flyktingar till Finland. Internationella sett är Finlands flyktingmängder små: sedan början av 1970-talet har sammanlagt ca 26 000 flyktingar kommit till Finland.

Att söka asyl i Finland

I Finland kan man söka om asyl direkt vid gränsen eller efter ankomsten av polisen. Efter att ansökan lämnats in ordnas tillfälligt boende åt den asylsökande i en mottagningscentral. Behandlingen av asylansökan inleds med en asylundersökning. Först klargörs den asylsökandes personuppgifter och färdrukt. För identifiering tas fotografier och fingeravtryck. Efter detta intervjuas den asylsökande hos Utlänningsverket. Vid intervjun strävar man efter att ta reda på hurdan förföljelse, omänsklig behandling eller mänskorättskränkning den asylsökande varit utsatt för.

Beslut om att bevilja asyl fattas av Utlänningsverket. Beslutet grundar sig på de uppgifter som kommit fram vid asylundersökningen. Beslutet påverkas också av den asylsökandes hemland och dess mänskorättssituation.

Den asylsökande kan beviljas flyktingstatus ifall hon har välgrundade skäl att frukta sådan förföljelse i sitt hemland som grundar sig på den asylsökandes ursprung, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politiska åsikter.

Ifall den asylsökande inte beviljas asyl, kan hon beviljas uppehållstillstånd på grund av behov av skydd. Den asylsökande kan beviljas uppehållstillstånd ifall hon i sitt hemland hotas av dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig behandling. Den asylsökande kan också beviljas uppehållstillstånd då avvisning till hemlandet inte är möjligt till exempel på grund av väpnad konflikt eller naturkatastrof.

Om den asylsökande kommer från ett asylland eller hemland som anses vara säkert, kan hennes ansökan behandlas i snabb takt. I detta fall behandlar Utlänningsverket ansökan sju dagar efter intervjun. Polisen kan förvisa den asylsökande ur landet åtta dagar efter att beslutet om avvisning fattats.

Negativt beslut får också sådana, vars ansökan anses vara uppenbart grundlös, d v s när det till grund för ansökan inte ligger allvarliga mänskorättskränkningar eller om asylförfarande har använts felaktigt.

Överklagan av Utlänningsverkets beslut riktas till Helsingfors förvaltningsdomstol.

Vad är Dublin-förordningen?

Enligt Dublin-förordningen är det EU-land i vilket personen först ansöker om asyl skyldigt att behandla asylansökan ända till slut. Fingeravtryck tas av alla personer över 14 år som söker asyl i något EU-land. På basis av fingeravtrycken kan medlemsländerna kontrollera om den sökande har sökt asyl i något annat EU-land.

En Dublin-asylsökande är en person som har registrerats som asylsökande i ett annat EU-land, men som ännu inte nödvändigtvis fått ta emot ett beslut på sin ansökan.

Problemet med den praxis Dublin-förordningen ger upphov till är i första hand att EU-länderna anpassar kriterierna för skydd av flyktingar på mycket varierande sätt. Medlemsstaterna har varit ovilliga att skapa ett verkligt gemensamt system, eftersom det skulle kräva förändringar i det egna landets lagstiftning och asylprocesssystem. Det finns stora skillnader i EU-ländernas asylpolitik.

Det är också problematiskt att ge avslag på asylansökan trots att den sökande inte kan återsändas till sitt hemland på grund av landets bristande säkerhet. Begreppet ”säkert land” är också problematiskt, eftersom ett land som officiellt uppfattas som säkert inte nödvändigtvis är tryggt för alla dess medborgare. Det är av denna orsak som många motsatt sig EU:s tanke på en för alla medlemsländer bindande lista över så kallade säkra länder.

6. Kontaktinformation

I hemlandet

Amnesty International
Gräsviksgatan 24 D
00180 Helsingfors
Tfn (09) 586 0440
www.amnesty.fi

Caritas Finland
Manegegatan 2 a
00170 Helsingfors
Tfn (09) 135 7998
www.caritas.fi

Fida International
Kanteletargränden 3
00420 Helsingfors
Tfn (09) 566 0040
www.fida.info

Rehabiliteringscentret för tortyroffer
Backasgatan 58–60, 4 våningen
00510 Helsingfors
Tfn (09) 7750 4584
kitu@hdl.fi

Kyrkans delegation för mänskorättsfrågor (KION)
Lutherska kyrkans kyrkostyrelse/Kyrkans enhet för diakoni
och samhällsansvar
Tfn (09) 1802 210 (sekreteraren för mänskorättsfrågor)
<http://www.evl.fi/kion>

Kyrkans Utlandshjälp
Lotsgatan 1 A
00160 Helsingfors
Tfn (09) 18021
www.kua.fi

Ortaid – Ortodoxa kyrkas utlandshjälp
Fredriksgatan 30 B 22
00120 Helsingfors
Tfn (09) 3411 034
www.ort.fi/ortaid

Flyktingrådgivningen
Mannerheimvägen 40 D 79
00100 Helsingfors
Tfn (09) 251 9000
www.pakolaisneuvonta.fi

Frälsningsarmén
Nylandsgatan 40
00120 Helsingfors
Tfn (09) 681 2300
www.pelastusarmeija.fi

Ekumeniska rådet i Finland
PB185
00161 Helsinki
Tfn (09) 180 2370
www.ekumenia.fi

Finlands evangelisk-lutherska kyrka
Sekreteraren för invandrararbete
Kyrkostyrelsen
Hamngatan 11
00160 Helsingfors
Tfn (09) 1802 410

Finlands Röda Kors
Fabriksgatan 1 A
PB 168
00140 Helsinki
Tfn (09) 12 931
www.redcross.fi

Utlänningsverket
Brädgårdsgatan 10
00580 Helsinki
Tfn (09) 476 5500
www.uvi.fi

Internationellt

Human Rights Watch
Avenue des Gaulois, 7
1040 Brussels
Belgium
puh. +32 (2) 732 2009
hrwbe@hrw.org
www.hrw.org

PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants)
Gaucheretstraat 164
1030 Brussels
Belgium
+32 (2) 274 1439
www.picum.org

UNHCR
Ynglinggatan 14, 6 tr
11347 Stockholm
Sverige
+46 8 457 48 80
www.unhcr.fi

– Kyrkoasynen stärker den demokratiska staten eftersom den i praktiken främjar mänskliga rättigheter och de grundrättigheter som grundlagen slår vakt om.

Biskop Wolfgang Huber, Berlin

ISBN 978-952-9529-43-8

ISSN 0784-350X